

Waarderingskader Voortgezet Onderwijs 2013

ALLE INDICATOREN

Domein Opbrengsten		
1. Leeropbrengsten De opbrengsten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden (!NB de opbrengstindicatoren zijn vooralsnog dezelfde als in het ouder kader!)		
1.1	De leerlingen behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.	Met deze indicator stellen we vast in welke mate het interne rendement in de onderbouw conform het landelijk gemiddelde is van vergelijkbare scholen. Vastgesteld wordt of de leerlingen in het derde leerjaar op de voor hen meest geschikte opleiding zitten vergeleken met het basisschooladvies. Voor de berekening hiervan nemen we het rendement van de onderbouw op de drie meest recente opbrengstenkaarten als uitgangspunt.
1.1 PrO en EOA	PrO en EOA De leerlingen behalen het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.	Voor het praktijkonderwijs en het onderwijs aan anderstaligen gaan we uit van het leerrendement van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Het betreft hier de vraag in hoeverre leerlingen met specifieke leerachterstanden en/of een meer dan gemiddelde zorgbehoefte na het tweede leerjaar in staat zijn zich naar verwachting verder te ontwikkelen op de betreffende opleiding aan de hand van een uitstroomprofiel dat de school heeft opgesteld. Het uitstroomprofiel en andere relevante gegevens hierover dienen bij de school te worden opgevraagd. N.B.: het betreft voor het praktijkonderwijs dus niet alleen de onderbouw!
1.2	De leerlingen lopen weinig vertraging op in de bovenbouw van de opleiding <naam opleiding >.	Bij deze indicator staat het interne rendement van de bovenbouw, c.q. de mate van vertraging vanaf het derde leerjaar tot het eindexamen centraal. De beoordeling is gebaseerd op de gegevens van de drie meest recente opbrengstenkaarten. Dit kengetal wordt per opleiding berekend met behulp van de overgangpercentages in de bovenbouw en het slaagpercentage. Het brutogetal wordt gecorrigeerd voor leerlingkenmerken.
1.3	De leerlingen van de opleiding <naam opleiding > behalen voor het centraal examen de cijfers die mogen worden verwacht.	Met deze indicator stellen we vast in welke mate de cijfers van het centrale examen van de verschillende vakken van de betreffende school overeenkomen met of afwijken van het landelijk gemiddelde van leerlingen op vergelijkbare scholen. Dit kengetal wordt op de opbrengstenkaart berekend door per schoolsoort het gewogen gemiddelde te bepalen van alle resultaten op alle examenvakken voor het centrale examen. Het bruto cijfer wordt gecorrigeerd voor leerlingkenmerken.
1.4	Bij de opleiding <naam opleiding> zijn de verschillen tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van een aanvaardbaar niveau.	Een afdeling krijgt het oordeel 'onvoldoende' bij een 'groot verschil', als het SE-cijfer meer dan een half punt hoger is dan het CE-cijfer en bij 'zeer groot verschil', als het SE-cijfer meer dan 0,75 punt hoger is dan het CE-cijfer. De indicator 'verschil SE-CE' verschilt van de drie overige indicatoren op de volgende kenmerken: Het kengetal wordt niet per jaar berekend, maar in één keer over

		gegevens van de drie meest recente jaren. De beoordeling is op een driepuntsschaal: zeer groot verschil, groot verschil en gering verschil. Wanneer een school systematisch een groot of zeer groot verschil vertoont, wordt dit negatief beoordeeld: de leerlingen van deze school worden onevenredig beoordeeld.
1.5 Pro	Alleen Pro De leerlingen in het praktijkonderwijs ontwikkelen zich volgens een individuele leerroute.	Voor het praktijkonderwijs en het onderwijs aan anderstaligen beoordeelt de inspectie bij deze indicator in welke mate de school vorm en inhoud geeft aan een individuele leerroute en begeleiding van haar leerlingen. Hiertoe stelt de school per leerling het wettelijk verplichte individuele handelings- of ontwikkelingsplan op (art.10 e, lid 6, juncto art. 10g lid 4 en art. 27 lid 9 WVO). De bedoeling is dat de individuele leerroute is verbonden met een individueel uitstroomprofiel. Verwacht wordt dat de school de ontwikkelingen van de leerlingen volgt en beoordeelt. De school dient in staat te zijn de benodigde gegevens hierover aan te leveren.
1.6	De leerlingen functioneren naar verwachting in de vervolgopleiding of het werkveld	Van de school mag worden verwacht dat zij haar aanbod mede afstemt op de eisen van het vervolgonderwijs en /of de arbeidsmarkt. Daartoe dient de school de uitgestroomde leerlingen in beperkte mate, d.w.z. gedurende één jaar, te volgen en de betreffende gegevens te analyseren. Verder kan de school aangeven welke verwachtingen, resp. eigen doelstellingen zij heeft op dit punt e of de recente uitstroom hiermee overeenkomt. Het gaat zowel om leerlingen die et als om leerlingen die zonder diploma de school hebben verlaten. Voor havo en vwo kan hierbij gebruik worden gemaakt van de zgn. "uitrijkaart".
1.7 Pro	Alleen Pro De leerlingen van het praktijkonderwijs functioneren naar verwachting in de vervolgopleiding of het werkveld.	Bij deze opleidingen dient de school voor Praktijkonderwijs de uitstroomgegevens over twee of meer jaren beschikbaar te hebben. Tevens dient zij aantoonbaar en in belangrijke mate er in te slagen de meeste leerlingen (>90%) te plaatsen.

2. Sociale opbrengsten De sociale opbrengsten zijn van voldoende niveau.		
2.1	De sociale opbrengsten zijn van voldoende niveau.	- Gedrag van leerlingen leidt niet tot onveilige situaties op school; - Leerlingen voelen zich veilig en prettig op school; - De sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen liggen op een niveau dat mag worden verwacht. <i>Opmerking: deze indicator is in ontwikkeling. Nadere instructies volgen.</i>
Domein Onderwijsproces		
3. Aanbod		
Kwaliteitsaspect 3: De aangeboden leerstofinhouden bereiden de leerlingen voor op vervolgonderwijs en samenleving		
3.1	De aangeboden leerinhouden in de bovenbouw voor <vul vak in> zijn dekkend voor de examenprogramma's.	- Uit methodekeuze en/of andere/aanvullende beschrijving van de planning van de leerinhouden blijkt dat de geplande leerinhouden voldoende dekkend zijn voor het examenprogramma; - De geplande leerinhouden worden ook feitelijk aangeboden, (lesuitval wordt voldoende gecompenseerd). <i>Gebruikswijzer: deze indicator is voldoende indien aan beide aandachtspunten wordt voldaan.</i>
3.1 PrO	De aangeboden leerinhouden zijn dekkend voor de eisen die gesteld worden aan het praktijkonderwijs.	- De aangeboden leerinhouden zijn dekkend voor het in het individueel ontwikkelingsplan beschreven programma. - De leerinhouden zijn gericht op wonen, arbeid en vrije tijd; - De geplande leerinhouden worden ook feitelijk aangeboden, (lesuitval wordt voldoende gecompenseerd). <i>Gebruikswijzer: deze indicator is voldoende indien aan beide aandachtspunten wordt voldaan.</i>
3.2	De aangeboden leerinhouden in de onderbouw voor <vul vak in> voldoen aan de kerndoelen.	- Uit methodekeuze en/of andere/aanvullende beschrijving van de planning van de leerinhouden blijkt dat de geplande leerinhouden voldoen aan de kerndoelen; - De geplande leerinhouden worden ook feitelijk aangeboden, lesuitval wordt voldoende gecompenseerd. <i>Gebruikswijzer: deze indicator is voldoende indien aan beide aandachtspunten wordt voldaan.</i>
3.3	Het aanbod voor <vul vak in> vertoont een samenhangende opbouw.	Per vak(kencluster): - Er is in alle leerjaren een beredeneerd en vastgelegd aanbod gepland; - Er zijn afspraken vastgelegd over samenhang tussen vakken en vakoverstijgende eindtermen; - De school waarborgt het aanbieden van de leerinhouden door het vastleggen en controleren van afspraken en jaarplanningen hierover; - Het geplande aanbod wordt feitelijk aangeboden; - De school hanteert normen voor de onderbouw die aansluiting op het

		programma van de bovenbouw mogelijk maken.
3.4	De school heeft een aanbod voor de referentieniveaus taal dat past bij alle leerlingen.	- Er is een aanbod waarmee leerlingen hun taalvaardigheden kunnen ontwikkelen; - Het aanbod dekt alle domeinen van de referentieniveaus; - De school heeft een extra aanbod voor leerlingen die achterstanden hebben op de referentieniveaus van taal.
3.5	De school heeft een aanbod voor de referentieniveaus rekenen dat past bij alle leerlingen.	- Er is een aanbod waarmee leerlingen hun rekenvaardigheden kunnen ontwikkelen; - Het aanbod dekt alle domeinen van de referentieniveaus; - De school heeft een extra aanbod voor leerlingen die achterstanden hebben op de referentieniveaus van rekenen.
3.6	De school heeft een aanbod dat afgestemd is op (hoog)begaafde leerlingen.	- Binnen alle vakken zijn mogelijkheden voor verdieping, verbreding, verrijking en voor compacten; - Binnen elk leerjaar is ruimte om extra onderdelen aan het curriculum toe te voegen of te schrappen; - Hoogbegaafde leerlingen kunnen werken met individuele leervragen en eigen doelen; - Er kan over leerjaren heen aan leerinhouden worden gewerkt.
3.7	De school heeft een specifiek aanbod om de sociale en maatschappelijk competenties van leerlingen te ontwikkelen passend bij de wettelijke voorschriften.	- Het aanbod van de school is niet in strijd met basiswaarden van de democratische rechtsstaat; - Er is een aanbod gericht op bevordering van sociale competenties; - Er is een aanbod om maatschappelijke competenties van leerlingen te ontwikkelen. In dat aanbod is aandacht voor: ▪ de samenleving en de diversiteit daarin; ▪ de basiswaarden van de democratische rechtsstaat; - De school biedt een maatschappelijke stage aan, die voldoet aan de wettelijke eisen.
3.8	De school heeft een aanbod dat past bij haar eigen doelen.	- De school heeft haar eigen doelstellingen vertaald in concrete vereisten aan het aanbod; - Het aanbod wordt feitelijk aangeboden aan (groepen) leerlingen.
3.9	Het aanbod is afgestemd op het vervolgonderwijs of de beroepspraktijk.	- Het aanbod (extra) vakken (of vakonderdelen) is afgestemd op vervolgonderwijs of beroepspraktijk van betreffende sector of profiel; - De stages zijn afgestemd op vervolgonderwijs of beroepspraktijk van betreffende sector of profiel; - De school heeft afspraken met vervolgonderwijs gemaakt over aanbod (leerinhouden, competenties, vrijstellingen).

Onderwijstijd

Kwaliteitsaspect 4: De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken

4.1	De school programmeert voor iedere leerling voldoende onderwijstijd.	- 1.040 klokuren voor de leerjaren 1 en 2, 1000 klokuren voor de overige leerjaren met uitzondering van het examenjaar vmbo, havo en vwo waarvoor 700 klokuren geldt in de examenjaren. Voor alle leerjaren van het praktijkonderwijs geldt minimaal 1.000 klokuren; - Het onderwijs wordt onder de pedagogisch-didactische verantwoordelijkheid van daartoe bekwaam onderwijspersoneel uitgevoerd; - Maatwerkuren maken een afgewogen onderdeel uit van het totaalaanbod aan onderwijstijd; - Het onderwijs maakt deel uit van het door de school geplande en voor de leerlingen verplichte onderwijsprogramma; - Het onderwijs draagt door een inspirerend en uitdagend karakter bij aan een zinvolle invulling van de totale studielast van leerlingen.
4.2	De school realiseert minimaal de wettelijk verplichte onderwijstijd.	- De school kan zich verantwoorden over de gerealiseerde onderwijstijd; - Uit de verantwoording blijkt dat de school voldoet aan de gestelde norm. <i>Gebruikswijzer: deze indicator is voldoende indien aan beide aandachtspunten wordt voldaan.</i>
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.	- De school heeft regels opgesteld over het gebruik van de onderwijstijd (zoals niet te laat komen, les niet te laat starten en te vroeg beëindigen, afspraken voor verwijdering uit klas, opvang bij ziekte leraren); - De school ziet toe op de naleving van de schoolregels op dit gebied door de leerlingen, bijvoorbeeld door leerlingen die te laat komen hierop aan te spreken; - Tijdens de lessen gaat weinig tijd (minder dan 10 procent) verloren aan organisatorische aspecten, er gaat nauwelijks tijd verloren door ordeverstoringen en leerlingen hoeven niet onnodig lang te wachten op instructie en/of het kunnen uitvoeren van opdrachten. Omdat er onvermijdelijk enig tijdverlies bij iedere onderwijsactiviteit bestaat, is er gekozen voor een norm van 10% niet bestede of irrelevant bestede lestijd.
4.4	De school heeft een effectief beleid om schoolverzuim te voorkomen.	- Relatief verzuim (ongeoorloofd verzuim) van leerplichtige leerlingen wordt (tijdig) gemeld (16 uur binnen 4 weken); - Relatief verzuim (ongeoorloofd verzuim) van niet leerplichtigen 18- 23 jaar zonder startkwalificatie wordt (tijdig) gemeld (na verzuim van 4 weken); - Vrijstelling van geregeld schoolbezoek vindt op juiste gronden plaats; - De school heeft een inzichtelijke verzuimregistratie; - In- en uitschrijvingen van leerplichtigen worden binnen 7 dagen gemeld; - Uitschrijving vindt plaats op basis van een inschrijving op een andere school, vrijstelling op grond van LPW artikel 5 t/m 9 en 15; - Verwijdering van leerlingen wordt (terstond) gemeld aan B&W; - De school heeft het verzuimbeleid opgenomen in de schoolgids.

Schoolklimaat

Kwaliteitsaspect 5: Het schoolklimaat is ondersteunend en gericht op een brede vorming

5.1	De leraren bevorderen door hun handelen de verwerving van sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.	PM
5.2	De school en haar omgeving vormen een gezamenlijke pedagogische gemeenschap.	PM
5.3	De school vormt een sociaal veilige gemeenschap.	PM
5.4	De school ondersteunt de leerlingen en de ouders/verzorgers bij de keuzes tijdens de schoolloopbaan.	- De school ondersteunt leerlingen en hun ouders bij te maken keuzes in de schoolloopbaan (schoolsoort, profiel, vakkenpakket, stages etc.); - De school biedt voorlichtingsuren aan voor alle leerlingen en helpt individuele leerlingen; - De school draagt zorg voor een breed keuzepalet en daagt de leerlingen uit alle mogelijkheden te verkennen; - De school biedt PSO (vmbo) aan ook voor afdelingen die niet op de school worden aangeboden. - <u>Leerlingen zijn tevreden over de ondersteuning bij keuzes tijdens de schoolloopbaan.</u>
5.5	De school kent een op ondersteuning en begeleiding gerichte cultuur.	- De leraar/mentor bespreekt regelmatig met de leerling diens welbevinden en de voortgang in het onderwijsleerproces. - De leerling voelt zich tijdens de gesprekken gehoord. - De gesprekken zijn gebaseerd op leerlingsspecifieke gegevens en leiden indien nodig tot afspraken en ondersteuning. - Leraren hebben contact met elkaar over de ondersteuning en begeleiding die een leerling nodig heeft. - De leerling krijgt extra uitleg en ondersteuning als hij daarom vraagt. - Leerlingen zijn tevreden over de extra ondersteuning en begeleiding die zij (kunnen) krijgen.
Kwaliteitsaspect 6: Het schoolklimaat is stimulerend en ambitieus		
6.1	De school is gericht op het stimuleren van talent.	- De leraren zijn bekend met hoogbegaafdheid en weten het tijdig te herkennen; - Er is een sfeer bij het team leerlingen uit te dagen hun talenten te ontplooien; - Er zijn leraren met specifieke taken om getalenteerde leerlingen te begeleiden; - Leraren zijn bereid en in staat om flexibele onderwijsprogrammering en individuele trajecten uit te voeren.
6.2	De school is gericht op het leveren van (intellectuele) prestaties.	- Leerlingen waarderen elkaar om goede prestaties. - De school formuleert ambitieuze doelen op het gebied van (intellectuele) prestaties; - resultaten van leerlingen op 'verdiepen' of 'verbreden' worden zichtbaar gemaakt in de beoordeling (portfolio of rapport);

		-De school is zichtbaar aanwezig in competities of andere evenementen waarin de prestaties van leerlingen gemeten worden.
6.3	De leraar past de onderwijskundige ambities/doelen, die op schoolniveau zijn geformuleerd, toe in zijn les.	- In dialoog met het bestuur of de school kan deze indicator worden ingevuld; - De inkleuring van deze indicator wordt bepaald door wat er in het schoolplan of strategisch beleidsplan wordt aangegeven aan ambities/doelen. Hierbij gaat het om de verificatie of de school het onderwijs en het onderwijskundig beleid waarmaakt wat zij belooft.

Didactisch handelen Kwaliteitsaspect 7: Het (vak)didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling.

7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.	- De les kent een lesdoel dat past bij het niveau van de leerlingen; - De opbouw van de onderwijsactiviteit is herkenbaar voor leerlingen; - De gekozen lesactiviteiten vertonen logische samenhang (de uitleg, de verwerking of de werkvorm worden effectief en op het juiste moment ingezet); - De gekozen lesactiviteiten zijn nodig om het lesdoel te halen. <i>Gebruikswijzer: de verschijningsvorm van een doelgerichte opbouw is afhankelijk van het type les. In een klassieke les kan de opbouw worden weergegeven aan de hand van een lesopbouw op het bord, bij andere type lessen (zoals een praktijkles of een leerplein), kunnen kan de doelgerichte opbouw tot uiting komen in een studiewijzer, een instructie op papier of in de opbouw van de lessenreeks.</i>
7.2	De leerlingen krijgen een begrijpelijke uitleg.	- De uitleg sluit aan op het niveau van leerlingen; - De leraar activeert voorkennis; - De leraar geeft het doel van de les aan; - De leraar maakt gebruik van concrete voorbeelden die aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen; - De leraar vat de instructie / uitleg in stappen regelmatig samen; - De leraar controleert actief of de leerlingen de uitleg hebben begrepen; - De leraar controleert of de lesdoelen zijn gehaald; - De leraar koppelt aan het einde van de les terug naar het doel van de les. <i>Gebruikswijzer: indien uitleg niet wordt gegeven, dan deze indicator als n.v.t. scoren. Indien uitleg ten onrechte niet wordt gegeven, komt dit tot uiting in indicator 7.1.</i>
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.	- Er is sprake van functionele interactie (tussen leerlingen onderling, tussen leraar en leerling); - De leraar hanteert werkvormen die leerlingen activeren (gespreksvormen, geleide inoefening, in groepen werken, zelfstandig werken, inzet ICT, varieert opdrachten); - De leraar activeert leerlingen tot leren door goed naar hen te luisteren (dus meer dan alleen controleren of de leerling het juiste antwoord geeft); - De leraar toont pedagogisch leiderschap.
7.4	De leraar hanteert adequate vakdidactische principes.	- De leraar situeert het betreffende schoolvak binnen het gehele onderwijsaanbod; - De leraar faciliteert op inspirerende wijze het leerproces in het schoolvak bij de leerlingen; ▪ Voorbeeld voor de exacte vakken: de leraar propageert een onderzoekende houding bij de leerlingen door middel van experimenten en proeven; ▪ Voorbeeld voor de talen: de leraar propageert het leren van communicatieve taaltaken door middel van veelvuldig gebruik van de doeltaal;

		▪ Voorbeeld voor de maatschappijvakken: de leraar hanteert veel voorbeeldmateriaal van waaruit de relatie wordt gelegd naar de eigen leefwereld van de leerling.
7.5	De leraar stimuleert de leerlingen tot het leveren van hoge prestaties.	- De leraar heeft hoge ambities geformuleerd voor individuele en groepen leerlingen; - De leraar spreekt waardering uit over hoge prestaties; - De dialoog in de klas wordt gedomineerd door vragen van de leerling; - De leraar moedigt het kritisch denken aan; - De leraar geeft de leerlingen complimenten over hun werk. De feedback is meer gericht op de vooruitgang van leerlingen dan op correctie. <i>Gebruikswijzer: deze indicator verschilt van 7.3 door de hogere ambitie en de hogere eisen die de leraar stelt aan de leerlingen.</i>
7.6	De leraar stimuleert leerlingen tot denk- en leerstrategieën.	- De leraar leert de leerlingen oplossingen te checken, te schatten, te voorspellen of te relateren aan eerder opgeloste problemen; - De leraar vraagt leerlingen na te denken over strategieën bij de aanpak. <i>Gebruikswijzer: deze indicator verschilt van 7.5 door in te gaan op de meta-cognitieve vaardigheden van leerlingen.</i>
Kwaliteitsaspect 8: De leraren stemmen hun didactisch handelen af op verschillen tussen leerlingen.		
8.1	De leraren gebruiken bij de vormgeving van hun onderwijs de analyse van de prestaties van de leerlingen.	- De leraren formuleren concrete doelen en/of acties voor bovengemiddeld presterende leerlingen; - De leraren bepalen op basis van een analyse van de prestaties doelen voor (groepen) leerlingen (om achterstanden weg te werken); - In de lespraktijk is te zien dat op basis van de analyse van de vorderingen of leerprestaties aanpassingen in het onderwijs aan de groep zijn gemaakt.
8.2	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.	- Op basis van zowel formatieve evaluatiegegevens als interactie met de leerling kan de leraar benoemen waar de leerling staat in zijn leerproces; - De leerlingen weten wat hun resultaten zijn en wat zij moeten leren om hun resultaten te verbeteren; - De leraar maakt leerlingen duidelijk wat zij moeten leren om een volgende stap in hun leerproces te zetten; - De leraar maakt helder <i>waarom</i> een antwoord goed of fout is.
8.3	De leraar stemt de instructie af op verschillen tussen leerlingen.	- De leraar richt zich ook op sterkere en zwakkere leerlingen; - De leraar zet leerlingen die minder instructie nodig hebben alvast aan het werk; - De leraar geeft extra of aanvullende instructie aan groepjes leerlingen of individuele leerlingen;
8.4	De leraar stemt de verwerking af op verschillen tussen leerlingen.	Leerlingen die dat nodig hebben: - krijgen meer en extra oefenmogelijkheden; - krijgen de mogelijkheid tot overslaan (compacten) en verrijken; - kunnen werken met individuele leervragen en doelen.

Ondersteuning en begeleiding		
Kwaliteitsaspect 9: De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning) (De school bestrijdt effectief achterstanden.)		
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.	- Dit gebeurt ten minste op de doorstroomrelevante vakken met genormeerde toetsen of op de referentieniveaus. De school gebruikt voor de referentieniveaus externe toetsen, die een mogelijkheid hebben tot analyse (Dit gebeurt op twee momenten in de onderbouw); - De school volgt de sociaalemotionele ontwikkeling; - De school heeft een systeem waarin ontwikkelingen van leerlingen over de leerjaren heen worden bijgehouden en gevolgd. Praktijkonderwijs: Gebruikt voor de referentieniveaus taal en rekenen externe toetsen bij leerlingen waar dat van toepassing is. <i>Gebruikswijzer: De indicator is voldoende als aan het eerste en laatste aandachtspunt is voldaan.</i>
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.	- De school bepaalt per leerling of groep leerlingen de: - hiaten in kennis en vaardigheden; - voorsprong in kennis en vaardigheden; - leemtes in sociale vaardigheden; - leemtes in studievaardigheden; - belemmerende sociaal emotionele problematiek. - De school bepaalt per leerling of groepen leerlingen: - wat hun ondersteunings- en instructiebehoefte is; - welke sociaal emotionele begeleiding nodig is; - welk extra aanbod nodig is. - Bij de analyse wordt indien nodig de volgende informatie betrokken: - analyse prestaties toetsen; - aanvullende diagnostische toetsen; - gegevens leerlingbespreking; - gegevens van aanleverende scholen (warm en koud). <i>Gebruikswijzer: de analyse van de behoefte van leerlingen kan ook voldoende zijn indien 9.1 onvoldoende is. Deze indicator is alleen voldoende als de ondersteuningsbehoefte zowel op zowel cognitief als sociaal emotioneel gebied is bepaald.</i>
9.3	De school heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden.	- De school heeft op het niveau van de leerling opbrengstdoelen bepaald die gericht zijn op het wegwerken van hiaten; - De doelen zijn te vertalen in tussendoelen; - De leerlingen worden actief betrokken bij het stellen van doelen.
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.	- Er zijn maatregelen getroffen (bijvoorbeeld verlenging leertijd, <i>remedialteaching</i>, hulpklassen, faalangsttrainingen) voor zowel cognitieve als sociaalemotionele ondersteuning voor alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben; - De school voert die maatregelen uit;

		- De school evalueert de effectiviteit van de genomen maatregelen en past de geboden ondersteuning aan. <i>Gebruikswijzer: het gaat hier om de ondersteuning die op schoolniveau georganiseerd is.</i> <i>De uitvoering van de ondersteuning kan ook voldoende zijn indien de voorafgaande analyse van het probleem onvoldoende is.</i>
--	--	--

Kwaliteitsaspect 10: De school begeleidt leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben effectief aan de hand van hun ontwikkelingsperspectief. (extra ondersteuning)		
10.1 Rood voor PrO!	Het bevoegd gezag stelt bij plaatsing voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief vast. (verplicht voor praktijkscholen)	- Dit perspectief komt zo spoedig mogelijk na plaatsing maar in elk geval binnen zes weken van de leerling tot stand; - Dit ontwikkelingsperspectief bevat de leerroute waar de leerling aan gekoppeld is, het te bereiken eindprofiel aan het eind van de schoolperiode en de uitstroombestemming waar het eindprofiel op is afgestemd (PrO: uitstroomprofiel wordt binnen 2 jaar vastgesteld, het onderwijsprogramma binnen 6 weken). Uit de eerst opgestelde ontwikkelingsperspectieven blijkt een ambitieuze inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling; - De vaststelling van het perspectief komt tot stand na overleg met de ouders waarbij de inzet is om tot overeenstemming te komen. Indien mogelijk betreft de school ook de leerling bij dit overleg.
10.2 Rood voor PrO!	De leerling ontvangt onderwijs zoals beschreven in het ontwikkelingsperspectief. (verplicht voor praktijkscholen)	- De school zorgt ervoor dat het ontwikkelingsperspectief leidt tot een <i>plannend</i> aanbod aan de leerling. De school volstaat dus niet met het volgen van de ontwikkeling van de leerling en het achteraf bijstellen; - Planningsdocumenten zijn aantoonbaar gekoppeld aan het ontwikkelingsperspectief i.c. de leerroute.
10.3 Rood voor PrO!	De school stelt vast of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzes. (verplicht voor praktijkscholen)	Dit betekent dat: - De school tenminste <i>twee maal per jaar</i> de feitelijke ontwikkeling van de leerling relateert aan de leerroute waar de leerling op is geplaatst; - De school het perspectief <i>aantoonbaar en beredeneerd bijstelt</i>, als de ontwikkeling gunstiger of ongunstiger verloopt dan was voorzien; - De school zo nodig maatregelen treft voor een verdergaande afstemming van het (ortho)pedagogisch en (ortho)didactisch handelen op de onderwijsbehoeften van de (individuele) leerlingen teneinde de leerling binnen de bandbreedte te houden van de leerroute waarin hij is geplaatst (Dit aandachtspunt geldt in mindere mate voor praktijkonderwijs).
Kwaliteitsaspect 11: De school draagt bij aan een adequate overgang van (zorg)leerlingen van aanleverende en naar vervolgscholen en vervult haar rol in de zorgketen		
11.1	De school zorgt voor een adequate overgang van zorgleerlingen die van andere scholen komen.	- De school volgt een interne procedure voor de ontvangst van zorgleerlingen, waarin ook de warme overdracht geregeld is; - De ondersteuning is gebaseerd op het onderwijskundig rapport van de aanleverende school; - De school begeleidt de zorgleerling actief bij de start op de school; - De school betreft de ouders bij de ontvangst.

11.2	De school zorgt voor een adequate overgang van zorgleerlingen naar andere scholen.	- De school volgt een interne procedure voor de overgang van zorgleerlingen, waarin ook de warme overdracht geregeld is; - De school informeert de ontvangende school over zorgleerlingen; - De school betreft de ouders van de zorgleerlingen bij de overgang; - De gang van zaken met betrekking tot de overgang wordt jaarlijks geëvalueerd.
11.3	De school bereidt de leerlingen en de ouders/verzorgers voor op de vervolgopleiding/arbeidsmarkt.	- De toeleverende school begeleidt de ouders/verzorgers en de leerling bij de keuze voor het vervolgonderwijs; - De school heeft zich ingespannen eventuele hiaten in de kennis en vaardigheden van de leerling weg te werken (door middel van aansluitingsprogramma's); - De school heeft de leerling en zijn ouders/verzorgers de gelegenheid gegeven een of meer kennismakingsbezoeken af te leggen aan de ontvangende school; - De school heeft een volledig onderwijskundig rapport opgesteld.
11.4	School vervult haar rol in de zorgketen.	PM
Domein Conditie		
Kwaliteitszorg		
Kwaliteitsaspect 12: De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.	- De school evalueert jaarlijks de examengegevens tot op het niveau van de vakken en leraren; - De school betreft secties, teams en docenten bij de evaluaties; - De school evalueert jaarlijks de rendementsgegevens tot op het niveau van de (groepen) leerlingen; - De school trekt conclusies en vertaalt die in voorgenomen beleid; - De school evalueert de toetsresultaten van andere leerjaren dan het examenjaar tot op het niveau van vakken en docenten.
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.	- De school heeft doelen gesteld voor de opbrengsten voor de eerstkomende drie jaar; - De school werkt opbrengstgericht; de school heeft indien nodig verbeterplannen voor de korte termijn per afdeling/team met daarin concrete opbrengstdoelen en tijdspaden; - De schoolleiding maakt jaarlijks prestatieafspraken met de vaksecties/teams over de opbrengsten; - De schoolleiding voert de verbeterplannen uit met als doel de prestatieafspraken te behalen; - De leraren(teams) voeren de verbeterplannen uit met als doel de prestatieafspraken te behalen;

Kwaliteitsaspect 13: De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.	- De schoolleiding verzamelt systematisch informatie over de kwaliteit van het didactisch handelen van de leraren, het klassenklimaat, de zorg en begeleiding, de toetsen en schoolexamens, het gebruik van onderwijstijd, de inzet van het aanbod, de bevordering van de sociale en maatschappelijke ontwikkeling. (Onderdeel van deze systematische informatieverzameling zijn lesbezoeken); - De schoolleiding relateert deze informatie aan de beoogde schooldoelstellingen vastgelegd in kerndocumenten van de school; - De schoolleiding komt tot oordelen over de kwaliteit van het didactisch handelen van de leraren, het klassenklimaat, het gebruik van onderwijstijd, de toetsen en examens, het aanbod en de bevordering van de sociale en maatschappelijke ontwikkeling;
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.	- De school bepaalt de vereiste verbetermaatregelen op schoolniveau, teamniveau, leraarniveau en vertaalt deze in doelen; - De schoolleiding maakt jaarlijks prestatieafspraken met de vaksecties/teams over het onderwijsproces (waaronder didactisch handelen, zorg en toetsing/examinering); - De schoolleiding maakt de uitvoering van de verbeterplannen mogelijk (met als doel de prestatieafspraken te behalen); - De leraren(teams) voeren de verbeterplannen uit met als doel de prestatieafspraken te behalen.
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.	- De verantwoordelijkheid voor het bewaken van de kwaliteit van het onderwijsproces is duidelijk belegd; - De procedures rond de bewaking van de onderwijskwaliteit zijn duidelijk vastgelegd; - Betrokkenen houden zich/elkaar aan de afgesproken procedures Nieuwe leraren krijgen begeleiding en worden ingewijd in de schooleigen regels en ambities; - De school heeft criteria vastgelegd waaraan toetsen en examens moeten voldoen (toetstechnische, uitvoerings-, afname- en beoordelingseisen); - De criteria worden ook gebruikt voor andere leerjaren dan het examenjaar. <i>Gebruikswijzer: 13.3 gaat over het geheel van afspraken en procedures waarmee de school de kwaliteit van het onderwijsproces behoudt, 13.2 op de daadwerkelijke verbeteracties van het onderwijsproces.</i>
Professionele ruimte/leraarschap		
Kwaliteitsaspect 14: De schoolleiding zorgt dat leraren kunnen presteren en zich ontwikkelen <u>conform de visie van de school</u>		
14.1	De schoolleiding zorgt dat de visie van de school op onderwijs vertaald is in concrete professionele normen voor leraren.	- Er is een uitgesproken visie over wat de school wil bereiken met haar onderwijs; - Deze visie is vertaald in concrete en observeerbare normen voor het

		handelen van leraren in en buiten de klas; - De visie is vertaald in concrete en observeerbare normen voor de samenwerking van leraren in teams; - Deze visie is vertaald in een organisatie van feedbackprocessen op diverse niveaus.
14.2	De schoolleiding zorgt voor draagvlak bij leraren voor de schooleigen visie en de daarvan afgeleide ambities en verbeterdoelen	- De schoolleiding betreft leraren bij de ontwikkeling van de schoolvisie, van de schoolambities en evt. van het specifieke didactische concept; - Leraren zijn voldoende geïnformeerd (ze kennen de visie en ambities, zijn het ermee eens en weten welke gedragingen er van hen verwacht worden op grond van die visie en ambities); - Er is een professioneel statuut waarin de zeggenschap van leraren is geregeld.
14.3	De schoolleiding stuurt via haar personeelsbeleid op het realiseren van de onderwijskundige doelen van de school.	- Er is een, liefst meerjarig, scholingsplan dat inhoudelijk aansluit bij geconstateerde behoeften van het personeel en mogelijke tekorten in de onderwijskwaliteit; - Het scholingsbeleid kent een generieke aanpak waardoor alle leraren voldoende toegerust worden; - Het scholingsbeleid kent een specifieke aanpak, waardoor groepen of individuele leraren op basis van geconstateerde ontwikkelpunten in hun didactisch pedagogisch handelen ondersteuning en scholing krijgen; - De school zet scholingbudget volledig in en geeft voldoende ruimte aan leraren voor het volgen van de scholingen; - De inhoud van de p-cyclus (functionerings-, voortgangs- en beoordelingsgesprekken) sluit direct aan bij het bereiken van voldoende onderwijskwaliteit; - De school heeft interne coachingstrajecten; - Cao-mogelijkheden (bijvoorbeeld loopbaanbeleid en functiemix) worden functioneel ingezet.
14.4	De schoolleiding stuurt leraren(teams) aan om het onderwijsproces zelf vorm te geven passend bij de ambities van de school.	- De school kent een evenwichtige organisatie van platforms (vakgroepen, intervisie- en feedbackgroepen, deelteams) waarin leraren kunnen overleggen over hoe vorm te geven aan het onderwijsproces; - De schoolleiding communiceert met leraren om het onderwijsproces zelf te vorm te geven passend binnen de visie van de school; - De kaders waarbinnen de platforms/teams kunnen opereren zijn helder; - De schoolleiding spreekt de teams/platforms aan op het behalen van de afspraken en doelstellingen; - De voorzitters van de platforms zijn gefaciliteerd.
14.5	De schoolleiding verantwoordt zich intern over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.	- De schoolleiding informeert de leraren over de gerealiseerde kwaliteit van de opbrengsten en van het onderwijsleerproces (bijvoorbeeld in de vorm van tevredenheidsquêtes); - De schoolleiding informeert de leraren en MR over de al dan niet gehaalde doelstellingen.

Kwaliteitsaspect 15 : De leraren benutten de professionele ruimte voor goed onderwijs		
15.1	Leraren evalueren de kwaliteit van het onderwijs die zij bieden.	- Leraren(teams) evalueren hun handelwijze binnen en buiten de les d.m.v. lesobservaties (peer review), leerlingentevredenheidsenquêtes, leerlingen panels, oudergesprekken en ouderenquêtes; - Leraren(teams) hebben een reëel zicht op hun sterke en zwakke pedagogische en didactische competenties; - Leraren(teams) maken gebruik van de leerresultaten om de kwaliteit hun onderwijsproces te beoordelen.
15.2	Leraren vullen het onderwijs in passend bij de onderwijsvisie van de school/afdeling.	- Er is draagvlak onder de leraren voor de onderwijskundige doelen van de school; - Leraren handelen in en buiten de klas in lijn met de gemaakte afspraken rond visie, ambitie en gekozen concept; - Leraren(teams) formuleren doelen t.a.v. het pedagogisch-didactisch handelen en opbrengsten (passend bij de doelen van de school); - Leraren(teams) ontwerpen – waar nodig - het onderwijsproces (passend bij de doelen van de school); - Leraren staan open voor nieuwe leerinhouden, moderne begeleidingsmethoden en nieuwe pedagogisch-didactische aanpakken.
15.3	Leraren werken doelgericht aan hun bekwaamheden en de benodigde competenties voor het realiseren van de visie van de school.	- Leraren formuleren op basis van bijvoorbeeld peer review, intervisie en collegiale consultatie hun eigen zwakke en sterke punten; - Leraren(teams) doen op basis van hun zwakke punten voorstellen voor hun professionele ontwikkeling; - Leraren(teams) volgen de scholing en ondersteuning die in grote lijnen past bij het deskundigheidsprofiel dat de school voor haar leraren heeft opgesteld; - Leraren nemen deel aan netwerken, lerarenconferenties en platforms die gericht zijn op het bevorderen van lerarencompetenties.
15.4	Lerarenteams verantwoorden zich over de bereikte resultaten van hun professionaliserings- en verbeteractiviteiten.	- De vakwerkplannen/(deel)teamplannen worden geëvalueerd op het behalen van afspraken en doelstellingen; - De lerarenteams verantwoorden zich over hun professionaliseringsactiviteiten t.o.v. de schoolleiding.
Bestuurlijke kwaliteitszorg		
Kwaliteitsaspect 16: Het bestuur maakt met behulp van een goed functionerend systeem van kwaliteitszorg en kwaliteitsborging, zijn wettelijke zorgplicht voor de kwaliteit van het onderwijs waar.		
16.1	Het bestuur heeft zicht op de kwaliteit van het onderwijs op de school/ de scholen en de daaronder vallende afdeling(en).	- Het bestuur beschikt over adequate managementinformatie; - Het bestuur evalueert tenminste jaarlijks de opbrengsten (examengegevens, SE-CE, rendement); - Het bestuur heeft zicht op de trend in de kwaliteitsontwikkeling op zijn school/scholen en vergelijkt deze met overeenkomstige besturen (benchmarking); - Het bestuur heeft de door de inspectie gesignaleerde risico's zelf al geconstateerd.

16.2	Het bestuur stuurt aantoonbaar op de verbetering van de onderwijskwaliteit	- Het bestuur heeft een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting waarin prioriteiten zijn verantwoord; - Het bestuur heeft eigen (dwz. hogere dan de inspectie) normen voor de (verbetering van de) opbrengsten; - Het bestuur maakt meetbare prestatieafspraken met schoolleiding over te bereiken resultaten t.a.v. opbrengsten en onderwijsproces (verbeterplannen); - Het bestuur neemt maatregelen als de prestatieafspraken niet gehaald worden; - Het bestuur zorgt voor voldoende personele en materiële randvoorwaarden en legt daarbij een verbinding met de gewenste kwaliteitsverbetering.
16.3	Het bestuur stuurt op de borging van de onderwijskwaliteit	- Het bestuur heeft met de schoolleiding concrete afspraken en procedures vastgelegd om de kwaliteit w.o. de opbrengsten te behouden; - Het bestuur gaat systematisch na of betrokkenen overeenkomstig deze afspraken en procedures handelen; - Het bestuur zorgt voor voldoende continuïteit en stabiliteit in de aansturing van de school/ de scholen; - Het bestuur stimuleert en bewaakt de deskundigheid van de schoolleiding, de leraren en overig personeel; - Het bestuur speelt adequaat in op veranderende omstandigheden c.q. risico's (o.a. krimp, groei, vacatures).
16.4	Het bestuur verantwoordt zich op betrouwbare wijze over de geleverde onderwijskwaliteit en de verbetering daarvan.	- Het bestuur verantwoordt zich aan en voert een dialoog met de interne toezichthouder; - Het bestuur waarborgt dat het jaarverslag functioneert als volwaardig verantwoordingsdocument (intern en de extern), zowel op bestuursniveau als op schoolniveau; - Het bestuur informeert en overlegt regelmatig met ouders en andere direct belanghebbenden over de (ontwikkeling van de) kwaliteit; - He informatie is actueel, inzichtelijk en afgestemd op de doelgroep.
Financiële continuïteit		
Kwaliteitsaspect 17: Het bestuur waarborgt zijn financiële continuïteit ten behoeve van het onderwijs.		
17.1	Het bestuur kan op langere termijn voldoen aan zijn financiële verplichtingen (solvabiliteit is hoger dan 0,2).	
17.2	Het bestuur kan op korte termijn voldoen aan zijn financiële verplichting (liquiditeit is hoger dan 0,5).	
17.3	Het bestuur houdt baten en lasten met elkaar in evenwicht (rentabiliteit ligt drie jaar boven nul).	
17.4	De jaarrekening voldoet aan de daarvoor geldende richtlijnen en de beleidsdoelstellingen zijn onderscheiden naar de belangrijkste activiteiten van de onderwijsinstelling.	

Financiële doelmatigheid

Kwaliteitsaspect 18: Het bestuur zet zijn rijksbekostiging in voor het onderwijs en vormt geen onnodige financiële reserves.

- 18.1** De financiële buffer van het bestuur bedraagt niet meer dan de signaleringswaarde van driemaal:
- 10% van de totale baten van een klein bestuur (totale baten minder dan of gelijk aan € 6 miljoen);
 - op een glijdende schaal: tussen de 5% en 10% voor een middelgroot bestuur (totale baten meer dan € 6 miljoen, minder dan € 12 miljoen);
 - 5% van de totale baten van een groot bestuur (totale baten meer dan of gelijk aan € 12 miljoen).

Financieel beheer

Kwaliteitsaspect 19: Het bestuur voert een deugdelijk financieel beheer.

- 19.1** Er is een meerjarenbegroting voor de komende 5 jaar die aansluit op de beleidsdoelstellingen.

- 19.2** Er zijn deugdelijke begrotingen voor het lopende en komende jaar.

- ze zijn vastgesteld in overeenstemming met de interne statuten en reglementen;
- ze bevatten alle relevante kostensoorten en kostenplaatsen in voldoende detail om inzicht te geven in de verwachte opbrengsten en kosten;
- de kostensoorten die naar hun aard kunnen fluctueren zijn onderbouwd met plannen, zoals voor onderhoud, huisvesting, leermiddelen. De kosten voor personeel sluiten aan op een meerjaren formatieplan;
- bij de keuze van kostenplaatsen worden minimaal de belangrijkste afzonderlijke elementen onderscheiden zoals vestigingen, schoolsoorten en private activiteiten;
- ze sluiten aan op het model van de staat van baten en lasten in de jaarrekening van de onderwijsinstelling;
- de geraamde rijksbijdragen zijn gebaseerd op een deugdelijke prognose van de relevante parameters (zoals aantallen leerlingen, rendementen);
- ze bevatten een beschrijving van de belangrijkste risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering en de daarvoor te treffen maatregelen.

